

เอกสารวิชาการ (Concept Paper)

กิจกรรมถอดบทเรียน

เรื่อง

มาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสพที่ถูกจับกุม

ศึกษา: กรณีผู้มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่

ผู้อื่นหรือสังคม

จัดทำโดย กลุ่ม ปารีชาติ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

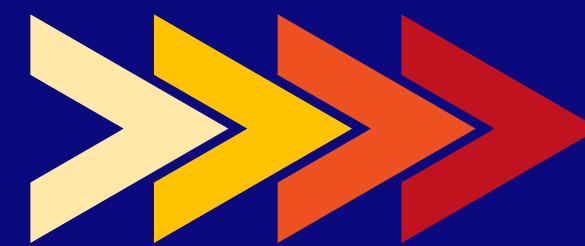
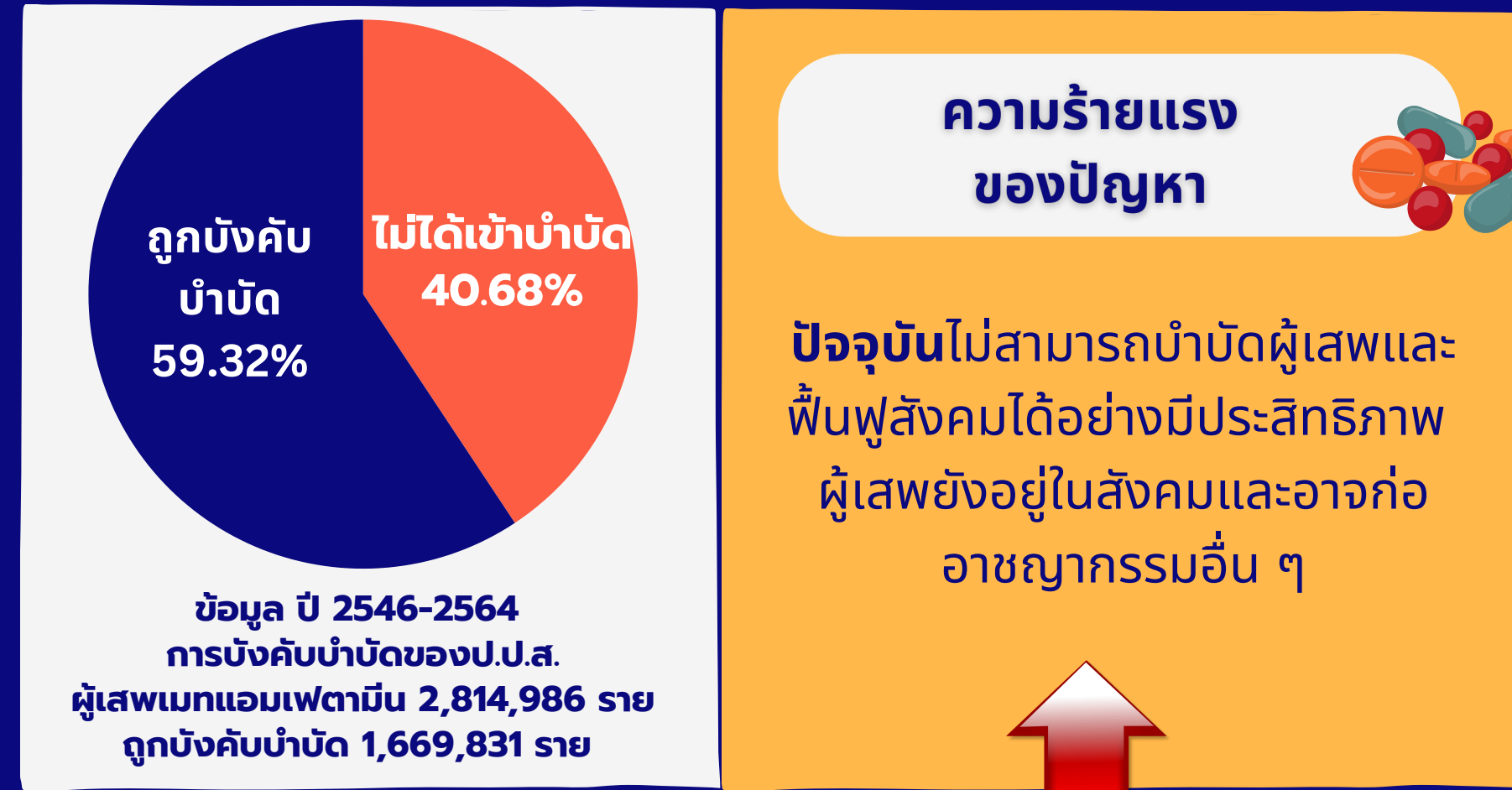
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ ๒๐

สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม

ประจำปี.๒๕๖๘.

มาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสพที่ถูกจับกุม

ศึกษา: กรณีผู้มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม

นวัตกรรมการแก้ไขปัญา

01.

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเข้ารับการบำบัดไม่ครอบคลุมให้ผู้เสพที่ถูกจับกุมซึ่งมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมต้องเข้ารับการบำบัด

สาเหตุ : ป.ยาเสพติด มาตรา 114 ผู้เสพที่ถูกจับกุมต้องสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาและไม่กำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม

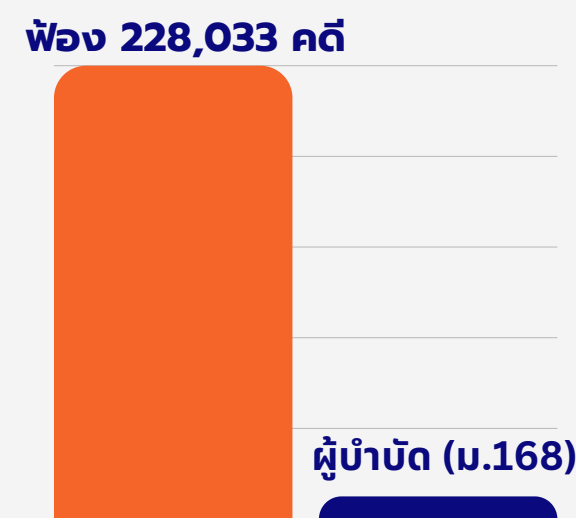

ข้อมูล ป.ป.ส.: คดีจับกุมยาเสพติด ปี 2565 - 2567 ทั้งหมด 730,201 คดี ผู้ต้องหา 758,568 ราย ผู้สมัครใจบำบัด 111,071 ราย

02.

ปัญหาที่ศาลไม่อาจนำจำเลยซึ่งเป็นผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดได้

สาเหตุ : ป.ยาเสพติด มาตรา 168 ให้อำนาจศาลส่งตัวจำเลยไปสถานพยาบาลยาเสพติดเพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาต่อไปแต่จำเลยต้องสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา

สถิติการฟ้องคดียาเสพติดของ ป.ป.ส. และ อส. ปี 2566 จำนวน 228,033 คดี จำนวนผู้เข้ารับบำบัดตามมาตรา 168 จำนวน 1,012 ราย

03.

ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือการนำเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติมาใช้แทนการลงโทษจำเลยที่เป็นผู้เสพเพื่อให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาไม่เป็นแนวทางเดียวกัน

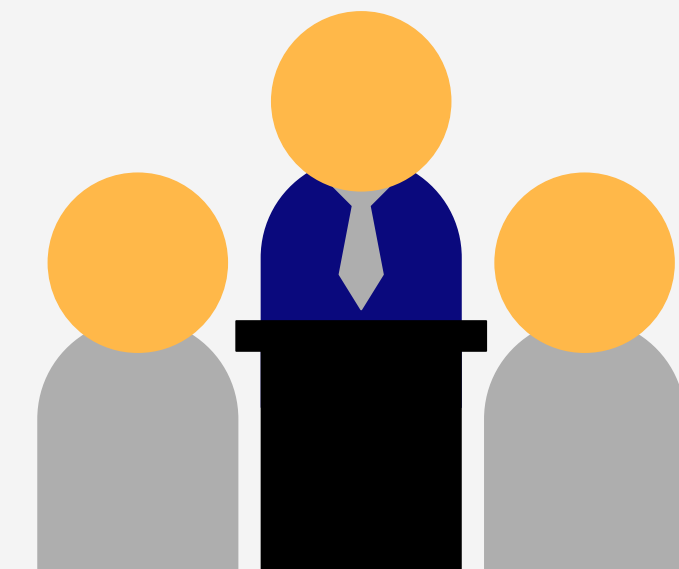
สาเหตุ : ป.ยาเสพติด มาตรา 165 และ มาตรา 166 ศาลอาจไม่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการใช้วิธีเพื่อความปลอดภัยหรือคุมความประพฤติกับผู้เสพบางรายก็ได้

สถิติการฟ้องคดียาเสพติดของ ป.ป.ส. และ อส. ปี 2566 จำนวน 228,033 คดี ศาลใช้วิธีการเพื่อสั่งให้เข้ารับบำบัด ตามมาตรา 56 ป.อาญา จำนวน 4,864 ราย

ใช้ระบบบังคับบำบัดโดยกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา

ก. เจ้าพนักงาน ป.ป.ส./ตำรวจส่งตัวผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ

ข. และไม่ปรากฏว่าต้องหา/อยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่งมีความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล

ค. ส่งไปสถานพยาบาลยาเสพติด/ศูนย์คัดกรองต่อไป

แนวคิด การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามหลักการทางสาธารณสุข และหลักการเบี่ยงเบนไม่นำผู้เสพเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไป

ข้อสังเกต การแก้ไขกฎหมายเพื่อส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกตามหลักนิติธรรมจึงไม่เป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตาม รรน. ม. 26

ข้อเสนอแนะ

ศึกษาและวิจัย

- กำหนดประเภทของพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่รุนแรง
- แนวทางการใช้อำนาจหน้าที่ กระบวนการบำบัดรักษา และหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- การป้องกันการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ

๑. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การบำบัดรักษาตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๐๘ หมายความว่า การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งรวมถึงตลอดถึงการคัดกรอง การประเมินความรุนแรง การบำบัดด้วยยา การฟื้นฟูสมรรถภาพ การลดอันตรายจากยาเสพติด และการติดตามหลังการบำบัดรักษา และการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสพที่ถูกจับกุมนั้น ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ กำหนดให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ ส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรอง โดยมีเงื่อนไขดังนี้

๑. ผู้เสพที่ถูกจับกุมนั้น**สมัครใจ**เข้ารับการบำบัดรักษา

๒. ผู้เสพดังกล่าวต้องไม่เป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นซึ่งเป็นการผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล **ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม** หรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้

จากการที่เงื่อนไขดังกล่าวทำให้วิธีการสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา และไม่กำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม ทำให้ผู้เสพจำนวนมากที่ไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาซึ่งปรากฏตามสถิติของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๗ อันเป็นปีที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดใช้บังคับแล้ว พบว่า มีคดียาเสพติดที่ถูกจับกุมในภาพรวมทั้งหมด ๗๓๐,๒๐๑ คดี และมีผู้ต้องหาทั้งหมด ๗๕๖,๔๖๘ ราย แต่ผู้ต้องหาสมัครใจและเจ้าหน้าที่นำส่งเข้าบำบัดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ จำนวน ๑๑๑,๐๗๑ ราย

ส่วนผู้เสพที่ไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว เช่น ไม่สมัครใจเข้ารับการบำบัด หรือผู้เสพที่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่ไม่รุนแรง จะไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ ได้ ผู้เสพกลุ่มดังกล่าวจึงต้องเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญา และถึงแม้ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๘ จะให้อำนาจศาลส่งตัวจำเลยไปสถานพยาบาลยาเสพติดเพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาต่อไปก็ตาม แต่มาตรการดังกล่าวมีเงื่อนไขว่าจำเลยต้อง**สมัครใจ**เข้ารับการบำบัดรักษาเช่นกัน หากจำเลยซึ่งผู้เสพไม่ตกลงเข้ารับการบำบัดรักษา ศาลต้องพิจารณาคดีต่อไปและทำความเข้าใจกับจำเลยเพื่อให้จำเลยตกลงยินยอมเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้อ ๒ แต่หากท้ายที่สุดจำเลยไม่ยินยอม ศาลก็ต้องพิจารณาคดีต่อไป

ในกรณีที่ศาลต้องพิจารณาคดีต่อไปดังกล่าวนั้น ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ และตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้อ ๕ กำหนดให้การพิจารณาและพิพากษาคดีเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดและการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ ศาลมีอำนาจพิจารณา

พิพากษาคดีโดยคำนึงถึงการสงเคราะห์ให้จำเลยเลิกเสพยาเสพติดโดยการบำบัดรักษาดีกว่าการลงโทษ และให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติมาใช้แทนการลงโทษจำเลยได้ แต่ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ และคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้อ ๕ ดังกล่าวไม่ใช่บทบังคับให้ศาลเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติมาใช้กับผู้เสพ ยิ่งไปกว่านั้นในบางคดีศาลอาจตัดสินลงโทษจำคุกจำเลยที่มีพฤติกรรมอันอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมในระดับไม่รุนแรงได้ แต่ให้รอการลงโทษ และคุ้มครองความประพฤติ กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ห้ามจำเลยเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภทเท่านั้น หรือศาลอาจไม่รอการลงโทษก็ได้ ทำให้การเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสพซึ่งมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่มีระดับไม่รุนแรงในชั้นศาลไม่เป็นแนวทางเดียวกัน และตามสถิติของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานอัยการสูงสุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ พบว่า สำนักงานอัยการสูงสุดฟ้องคดียาเสพติดจำนวน ๒๒๘,๐๓๓ คดี แต่จำเลยสมัครใจและศาลส่งเข้ารับการบำบัดรักษาตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๘ จำนวน ๑,๐๑๒ ราย ในส่วนที่ศาลใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติมาใช้แทนการลงโทษตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ จำนวน ๔,๘๖๔ ราย รวมจำเลยที่เสพยาเสพติดและเข้ารับการบำบัดรักษารวม ๕,๘๗๖ ราย จาก ๒๒๘,๐๓๓ คดี

การที่ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ และมาตรา ๑๖๘ ปรับเปลี่ยนมาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสพที่ถูกจับกุมเป็นระบบสมัครใจเข้ารับการบำบัด รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสพที่ถูกจับกุมซึ่งมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่มีระดับไม่รุนแรงเข้ารับการบำบัดได้ ทำให้เกิดปัญหาดังนี้

๑. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเข้ารับการบำบัดไม่ครอบคลุมให้ผู้เสพที่ถูกจับกุมซึ่งมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมต้องเข้ารับการบำบัด

๒. ปัญหาที่ศาลไม่อาจนำจำเลยซึ่งเป็นผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดได้

๓. ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือการนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติมาใช้แทนการลงโทษจำเลยที่เป็นผู้เสพเพื่อให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาไม่เป็นแนวทางเดียวกัน

สำหรับความรุนแรงของปัญหานี้ เมื่อประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ และมาตรา ๑๖๘ กำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่การบำบัดรักษาของผู้เสพจะต้องสมัครใจ และไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม ทำให้ผู้เสพจำนวนมากไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาตามสถิติดังกล่าว ซึ่งมีผู้เสพที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาดังกล่าวเป็นจำนวนมากที่ยังอยู่ในสังคมและก่ออันตรายแก่ผู้อื่นอันเป็นสาเหตุของอาชญากรรมอื่น ๆ โดยปรากฏในสื่อต่าง ๆ เช่น นายสัตวแพทย์ติดยาเสพติดจนมีพฤติกรรมหวาดระแวงและทำร้ายร่างกายลูกชาย ๔ ขวบและอดีต

ภรรยา หรือ กรณีผู้เสียหายเสพติดคลุ้มคลั่งทำลายทรัพย์สินและทำร้ายร่างกายมารดาได้รับบาดเจ็บเป็นอันตรายสาหัส ดังนั้นเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาที่มาจากการที่ผู้เสียหายจำนวนมากที่ไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาจึงสมควรนำมาเป็นปัญหาในการถอดบทเรียนนี้

๒. วัตถุประสงค์ในการศึกษา :

๒.๑ เพื่อศึกษา ความหมาย แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสียหายที่ถูกจับกุมในกรณีผู้มีส่วนผิดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม

๒.๒ เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสียหายที่ถูกจับกุมในกรณีผู้มีส่วนผิดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ปัญหามาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสียหายที่ถูกจับกุมในกรณีผู้มีส่วนผิดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม

๒.๔ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหามาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสียหายที่ถูกจับกุมในกรณีผู้มีส่วนผิดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม

๓. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เกี่ยวกับปัญหามาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสียหายที่ถูกจับกุมในกรณีผู้มีส่วนผิดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

๓.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) กำหนดให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นประเด็นปัญหาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ๒ ประเด็น ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง (ประเด็นหลัก) และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มีใช้ภาครัฐ (ประเด็นรอง) ดังนั้นการถอดบทเรียนนี้จึงเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคง

๓.๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ในประเด็นที่ ๑ เรื่อง ความมั่นคง โดยมีเป้าหมายที่ ๕) คือ การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และมีแผนย่อยที่ ๒ คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง (หลัก) ซึ่งมีเป้าหมายให้ ปัญหายาเสพติดที่มีอยู่ในปัจจุบันได้รับการแก้ไขจนไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ แนวทางการพัฒนาที่ ๑ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งยึดแนวความคิดการแก้ไขปัญหายาเสพติดตั้งแต่ต้นน้ำ - กลางน้ำ - ปลายน้ำ ในการดำเนินการ อย่างเป็นระบบ โดยมีแนวทางการดูแลผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ให้เข้าถึงการบำบัดรักษา และการลดอันตรายหรือผลกระทบ จากยาเสพติด โดยการคัดกรอง ประเมินวินิจฉัยที่มีประสิทธิภาพ กำหนดแผนการดูแลและให้การบำบัดรักษา ที่

เหมาะสม มีมาตรฐาน พร้อมทั้งให้การติดตามช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพที่ครอบคลุมทุกมิติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมชุมชนได้อย่างปกติสุขและเท่าเทียม

ในส่วนของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ใน**ประเด็นที่ ๒๒** กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งใน**แผนย่อยที่ ๑** แผนย่อยการพัฒนากฎหมาย โดยเน้นการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ยกเลิกกฎหมายให้มีเท่าที่จำเป็น และสอดคล้องบริบทและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ และมีการนำกฎหมายไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะนำกระบวนการยุติธรรมปราศจากความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียม โดยสอดคล้องต่อแนวทางการพัฒนาที่ ๑ พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ประเมินผลสัมฤทธิ์ทบทวนความจำเป็นและความเหมาะสมของกฎหมายที่มีอยู่ทุกลำดับชั้นของกฎหมาย แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย ยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาไม่จำเป็นหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ และแนวทางการพัฒนาที่ ๒ มีวิธีการบัญญัติกฎหมายอย่างมีส่วนร่วม ดำเนินการให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบรวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน

นอกจากนี้ ประเด็นแผนย่อยและแนวทางการพัฒนาใน**ประเด็นที่ ๒๒** กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม **แผนย่อยที่ ๒** การพัฒนากระบวนการยุติธรรม โดยอำนวยความสะดวกให้เป็นไปอย่างเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้ดำเนินงานสอดคล้องประสานกันอย่างเป็นองค์รวมเพื่อให้สามารถจัดการกับข้อขัดแย้งกรณีพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องต่อแนวทางการพัฒนาที่ ๑ ปรับวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้เคารพและยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม แนวทางการพัฒนาที่ ๓ ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความเป็นธรรมการพัฒนาารูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมให้มีความหลากหลาย และแนวทางการพัฒนาที่ ๗ พัฒนามาตรการอื่นแทนโทษทางอาญา เพื่อลดทอนความเป็นโทษทางอาญาที่ไม่จำเป็นสร้างความสมดุลระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษากับการให้ออกาสผู้ต้องโทษ กลับคืนสู่สังคม เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการบังคับโทษ และการพัฒนาระบบคุมประพฤติในชุมชน

การถอดบทเรียนนี้เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ใน**ประเด็นที่ ๑** เรื่อง ความมั่นคง และ**ประเด็นที่ ๒๒** กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

๓.๓ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ได้กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งระบบมุ่งเน้นการลดระดับความรุนแรงของปัญหายาเสพติดจนไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ โครงสร้างนโยบายและแผนการแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย นโยบายและแผน ๖ ด้าน โดยในด้านที่ ๔. นโยบายและแผนด้านการบำบัดรักษายาเสพติด ประกอบด้วย ๖ แนวทางและมีเป้าหมายในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมของผู้เสพยาเสพติดเกิดความสอดคล้องประสานเป็นเอกภาพ โดยแนวทางที่ ๑ การนำผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และแนวทางย่อยที่ ๑.๓ พัฒนาแนวทางต่าง ๆ ของภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัดรักษา ตั้งแต่การค้นหา ชักชวนผู้เสพเข้าบำบัดรักษา และดูแลผู้เสพอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและคงอยู่ในระบบอย่างต่อเนื่อง ลดความเสี่ยงในการกลับสู่วงจรการกระทำผิดซ้ำ หรือกระทำอันตรายต่อสังคม

๓.๔ แผนปฏิบัติการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ.

๒๕๖๘

แผนปฏิบัติการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ เป็นแผนระดับที่ ๓ รองรับการนำนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ไปสู่การปฏิบัติภายใต้กรอบมาตรการทั้ง ๖ ด้าน ซึ่งในด้านที่ ๔. มาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด/ผู้ติดยาเสพติด มีเป้าหมาย การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมของผู้เสพยาเสพติดเกิดความสอดคล้องประสานเป็นเอกภาพตลอดกระบวนการ และมีเป้าหมายให้ผู้เสพยาเสพติดมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม ซึ่งมีแนวทางที่ ๑ การลดความเดือดร้อนของประชาชนจากผู้เสพยาเสพติดที่มีอาการทางจิต แนวทางย่อยที่ ๑.๑ เร่งดำเนินการสำรวจ ค้นหา คัดกรอง และนำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเรื้อรังที่มีพฤติกรรมจะก่อเหตุความรุนแรง ผู้เสพยาเสพติดที่มีอาการทางจิต ที่ยังไม่ได้รับการบำบัดรักษา เข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาที่เหมาะสมตามระดับการเสพติดโดยเร่งด่วน และมีแนวทางที่ ๒ การค้นหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนเพื่อเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา แนวทางย่อยที่ ๒.๑ เร่งดำเนินการสำรวจ ค้นหา คัดกรอง และนำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด ที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนและยังไม่ได้รับการบำบัดรักษา เข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาที่เหมาะสมตามระดับการเสพติดซึ่งการถอดบทเรียนนี้เกี่ยวข้องกับแผนปฏิบัติการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ แนวทางที่ ๑ แนวทางย่อยที่ ๑.๑ และแนวทางที่ ๒ แนวทางย่อยที่ ๒.๑ โดยการนำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษา

๓.๕ แผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๙)

การจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติฉบับที่ ๔(พ.ศ. ๒๕๖๖- ๒๕๖๙) มีเจตนารมณ์ที่สำคัญ คือ การขับเคลื่อนเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์แผนปฏิรูปประเทศ รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ ที่เกี่ยวข้องกับกรอบการ

บริหารงานยุติธรรม ในภาพรวม (Agenda Based) เพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกตามสิทธิของประชาชนอย่างรวดเร็ว ทัวถึงและเท่าเทียม และมีเป้าหมายที่ ๒ การบริหารงานยุติธรรมมีความสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๖๙) อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการบริหารงานยุติธรรมการอำนวยความสะดวกอย่างรวดเร็วทัวถึงและเท่าเทียม ประกอบด้วย ๓ มิติหลัก โดยมีมิติที่เกี่ยวกับกิจกรรมถอดบทเรียน คือ มิติที่ ๑ การสร้างความเป็นธรรมตามกฎหมาย โดยมีเป้าหมายที่ ๑ การมีกฎหมายดี (จำเป็น ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของสังคม) เพื่อให้เกิดการพิจารณาทบทวน แก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัย หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน รวมทั้งกฎหมายที่อาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน และนำไปสู่การมีกลไกในการออกกฎหมายเป็นกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็นรวมทั้งมีกลไกในการทบทวนกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้วเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ตลอดจนการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมสอดคล้องกับประเด็นปัญหาและบริบทของสังคม และเป้าหมายที่ ๒ เพื่อมุ่งให้บังคับใช้กฎหมายตามเจตนารมณ์อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพบนหลักพื้นฐานของความเสมอภาคเพื่อให้ประชาชนทุกคนอยู่ภายใต้ผลแห่งกฎหมายเดียวกัน โดยมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎหมายและประโยชน์สาธารณะหรือความต้องการของประชาชน เพื่อไม่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายสร้างความเสียหายหรือก่อให้เกิดภาระที่เกิดความจำเป็นแก่ประชาชนและสังคม ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเหมาะสม สะดวก รวดเร็ว และสอดคล้องกับบริบทของสังคม

๓.๖ นโยบายของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน

รัฐบาลภายใต้การนำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๗ โดย “รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเด็ดขาดและครบวงจร เริ่มตั้งแต่ การตัดต้นตอการผลิต และจำหน่ายด้วยการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน การสกัดกั้นควบคุมการลักลอบนำเข้า และตัดเส้นทางการลำเลียงยาเสพติด การปราบปรามและยึดทรัพย์ผู้ค้าอย่างเด็ดขาด การค้นหาผู้เสพในชุมชนเพื่อเข้าสู่ กระบวนการรักษา ตลอดจนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด การฝึกอาชีพ การศึกษา และการฟื้นฟูสภาพทางสังคม รวมทั้งมีระบบติดตามดูแลช่วยเหลือเพื่อไม่ให้กลับไปสู่วงจรยาเสพติดอีก เพื่อคืนคนคุณภาพกลับสู่สังคม” ตามคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๗

๓.๗ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แห่งสหประชาชาติ

เป้าหมายที่ ๓ การสนับสนุนการมีสุขภาพที่ดีของคนในสังคมและชุมชน (Good Health and Well - Being) มุ่งเน้นการเสริมสร้างการป้องกันและการจัดการด้านการบำบัดรักษาผู้เสพที่ใช้สารเสพติด ในทางที่ผิดอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐาน ครอบคลุม และเพียงพอ

๓.๘ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามหลักการทางสาธารณสุข

แนวความคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามหลักการทางสาธารณสุข เป็นกระบวนการดำเนินการด้วยรูปแบบทางการแพทย์ในการปรับสภาพบุคลิกลักษณะของอาชญากรเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ไม่ก่ออาชญากรรม โดยมีหลักคิดว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการเยียวยา และมุ่งเน้นที่การแก้ไขเป็นหลัก ซึ่งต้องพิจารณาแก้ไขที่ต้นตอสาเหตุของปัญหา โดยผู้กระทำความผิดควรได้รับโอกาสและความช่วยเหลือจากสังคม ไม่ว่าจะเป็นการฝึกวิชาชีพ การศึกษา การให้คำปรึกษา การควบคุมความประพฤติ การพักการลงโทษ และการปฏิบัติโดยใช้ชุมชนบำบัด

๓.๙ ระบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของประเทศไทย

ระบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระบบ คือ ๑. ระบบสมัครใจ ๒. ระบบต้องโทษ และ ๓. ระบบบังคับ ซึ่งในการถอดบทเรียนนี้จะเกี่ยวข้องกับ ระบบบังคับบำบัดรักษา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายสามารถนำตัวผู้ต้องสงสัยว่าติดยาเสพติดเข้ารับการตรวจหาสารเสพติด ถ้าพบสารเสพติดในปริมาณมากแสดงว่าผู้นั้นใช้สารเสพติดและสมควรที่จะเข้ารับการบำบัด ก็จะบังคับให้เข้ารับการรักษาสถานพยาบาล และเมื่อบำบัดได้ครบถ้วนและผ่านการประเมิน ตามที่คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพกำหนดไว้ ผู้ที่เสพสารเสพติดจะได้รับการยกเว้นโทษ โดยไม่มีประวัติอาชญากรรม ส่งเสริมให้กลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ

ทั้งนี้ ควรมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนขึ้นศาล โดยหลีกเลี่ยงหรือเบี่ยงเบนไม่นำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั่วไป เพื่อนำผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดด้านยาเสพติดมาบำบัดรักษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู เนื่องจากผู้กระทำความผิดนั้นไม่ใช่อาชญากร เพราะการกระทำนั้นมีสาเหตุมาจากการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ สามารถทำได้ใน ๒ รูปแบบ คือ

๑. การบังคับบำบัดรักษาผู้ที่เป็นจำเลยหรือนักโทษ โดยเจ้าหน้าที่จะส่งตัวผู้นั้น เข้ารับการฟื้นฟูในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพที่กำหนดโดยองค์กรฝ่ายบริหาร ซึ่งหากการบำบัดไม่ประสบความสำเร็จ พนักงานสอบสวนก็สามารถดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทั่วไป เพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำผิด

๒. การบังคับบำบัดรักษาผู้ที่ยังมิได้มีฐานะเป็นจำเลยหรือนักโทษหรือความเป็นนักโทษสิ้นสุดลงแล้วโดยพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมายจะนำตัวไปบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพตามขั้นตอนที่กำหนด'

๓.๑๐ หลักนิติธรรม

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรมได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรม หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย ที่กระบวนการยุติธรรม หรือการกระทำใด ๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรม โดยจำแนกได้ ๒ ประการ คือ หลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด และหลักนิติธรรมโดยทั่วไป โดยในการถอดบทเรียนนี้จะใช้หลักนิติธรรมโดยทั่วไป ซึ่งมีความหมายว่าลักษณะที่ดีของกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมหรือการกระทำใด ๆ โดยมีสาระสำคัญ ๑๖ ประการ และในข้อที่ ๑๔ กำหนดว่า กระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

ดังนั้นการนำผู้ต้องหาที่ติดยาเสพติดมาบำบัดรักษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูเป็นการเบี่ยงเบนไม่นำผู้ต้องหาดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั่วไปจึงเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

๔. ระเบียบวิธีการศึกษา

ในกิจกรรมถอดบทเรียนนี้ จะทำการศึกษาโดยการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ...และร่างประมวลกฎหมายยาเสพติดจากห้องสมุดรัฐสภา และ ข้อมูลที่ค้นคว้ารวบรวมทางอินเทอร์เน็ต หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และข่าวที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ ให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไข โดยวิธีการเขียนจะใช้วิธีพรรณนา และวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบ One Page Summary ทั้งนี้มีข้อจำกัดด้านระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘ ถึงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๘ เท่านั้น

ขอบเขต กิจกรรมถอดบทเรียนครั้งนี้ ผู้เข้ารับการอบรมจะวิเคราะห์มาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสพที่ถูกจับกุมในกรณีผู้มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่ไม่รุนแรงโดยวิเคราะห์ประมวลกฎหมายยาเสพติด และถอดบทเรียนเฉพาะผู้เสพเมทแอมเฟต้ามินเท่านั้น เพราะเป็นยาเสพติดที่มีผู้เสพและส่งผลกระทบต่อให้เกิดความรุนแรงต่อสังคมมากที่สุด แต่ไม่รวมถึงผู้เสพที่เป็นเด็กและเยาวชน และไม่รวมถึงผู้เสพซึ่งมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมในระดับรุนแรง

๕. บทวิเคราะห์

ตามที่ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ และมาตรา ๑๖๘ กำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสพที่ถูกจับกุมหรือที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้น ต้องเป็นกรณีที่ผู้เสื่อดังกล่าวสมัครใจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม ส่วนผู้เสพที่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่ไม่รุนแรงนั้นไม่อาจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามที่ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ ได้ จากสถิติในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๗ สำนักงาน ป.ป.ส. มีคดียาเสพติดที่ถูกจับกุมทั้งหมด ๗๓๐,๒๐๑ คดี และมีผู้ต้องหาทั้งหมด ๗๕๖,๔๖๘ ราย แต่ผู้ต้องหาสมัครใจและเจ้าหน้าที่นำส่งเข้าบำบัดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ จำนวน ๑๑๑,๐๗๑ ราย และปี พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักงานอัยการสูงสุดฟ้องคดียาเสพติดจำนวน ๒๒๘,๐๓๓ คดี แต่จำเลยสมัครใจและศาลส่งเข้ารับการบำบัดรักษาตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๘ จำนวน ๑,๐๑๒ รายเท่านั้น

สำหรับที่จำเลยไม่สมัครใจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาดังกล่าวนั้นอาจจะต้องรับโทษจำคุก โดยศาลมีดุลพินิจจะเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยมาใช้กับผู้เสพให้เข้ารับการบำบัดรักษาหรือไม่ก็ได้ และจากสถิติการฟ้องคดียาเสพติดของสำนักงานอัยการสูงสุดดังกล่าว พบว่า ศาลใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา

หรือนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤตินำเข้าแทนการลงโทษกับจำเลยผู้เสพตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ จำนวน ๔,๘๖๔ ราย ทำให้ผู้เสพเข้าสู่การบำบัดผู้ติดยาเสพติดลดลง และมีผู้เสพที่ไม่ได้เข้าสู่การบำบัดรักษาเป็นจำนวนมาก เช่น ผู้เสพที่ไม่สมัครใจ หรือผู้เสพที่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่ไม่รุนแรง และผู้เสพดังกล่าวยังอยู่ในสังคมและก่ออันตรายแก่ผู้อื่นซึ่งเป็นสาเหตุของอาชญากรรมอื่น เช่น นายสัตวแพทย์ติดยาเสพติดจนมีพฤติกรรมหวาดระแวง และทำร้ายร่างกายลูกชาย ๔ ขวบและอดีตภรรยา หรือ กรณีผู้เสพยาเสพติดคลุ้มคลั่งทำลายทรัพย์สิน และทำร้ายร่างกายมารดาได้รับบาดเจ็บเป็นอันตรายสาหัส

ดังนั้นมาตรการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาของผู้เสพที่ถูกจับกุมโดยใช้ระบบสมัครใจเข้ารับการบำบัดดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาดังนี้

๑. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเข้ารับการบำบัดไม่ครอบคลุมให้ผู้เสพที่ถูกจับกุมซึ่งมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมต้องเข้ารับการบำบัด โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาคือในปัจจุบันคือการให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องนำตัวผู้เสพเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาเพื่อให้ศาลใช้มาตรการตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๘ มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ ต่อไป จึงทำให้เกิดปัญหาที่ ๒

๒. ปัญหาที่ศาลไม่อาจนำจำเลยซึ่งเป็นผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดได้ โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาคือในปัจจุบัน คือ ศาลทำความเข้าใจกับจำเลยเพื่อให้จำเลยตกลงยินยอมเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้อ ๒ แต่หากสุดท้ายจำเลยไม่ตกลงยินยอมเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาจำเลยต้องเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาต่อไปจึงทำให้เกิดปัญหาที่ ๓

๓. ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือการนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤตินำเข้าแทนการลงโทษจำเลยที่เป็นผู้เสพเพื่อให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาไม่เป็นแนวทางเดียวกัน โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาคือในปัจจุบันนั้นศาลมีดุลพินิจใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือการนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤตินำเข้าโดยให้จำเลยซึ่งเป็นผู้เสพเข้ารับการบำบัดรักษาตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้อ ๕ แต่มาตรการดังกล่าวไม่ใช่บทบังคับให้ศาลเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือนำเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤตินำเข้ากับผู้เสพดังกล่าว

จากปัญหาดังกล่าวทั้ง ๓ ข้อนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติของสำนักงาน ป.ป.ส.ในช่วงที่ใช้หลักการบังคับบำบัดรักษา ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่ามีผู้ติดยาเสพติดประเภทเมทแอมเฟตามีนประมาณ ๒,๘๑๔,๙๔๖ และถูกบังคับบำบัดจำนวน ๑,๖๖๙,๘๓๑ ราย ทำให้ผู้เสพจำนวนมากได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา แต่อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดโดยการบังคับบำบัดรักษาที่เคยใช้ในช่วงเวลาดังกล่าวถูกยกเลิกโดยประมวลกฎหมายยาเสพติดและใช้หลักการสมัครใจเข้าบำบัดรักษาแทน เนื่องจากผลลัพธ์ของการบำบัดรักษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำ โดย

เห็นว่าหากผู้แสพสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาอาจทำให้การบำบัดรักษามีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ท้ายที่สุดผลปรากฏว่า ผู้แสพจำนวนมากที่ไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาตามสถิติข้างต้น ทำให้การบำบัดรักษาไม่มีประสิทธิภาพเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า การบังคับบำบัดรักษาไม่ใช่สาเหตุโดยตรงที่ทำให้ผลลัพธ์ของการบำบัดรักษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ และหลักการสมัครใจเข้าบำบัดรักษาก็ไม่ทำให้การบำบัดรักษามีประสิทธิภาพเช่นกัน

ในส่วนของปัญหาการบำบัดรักษามีประสิทธิภาพหรือไม่เป็นปัญหาที่เกิดภายหลังเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและภายหลังสิ้นสุดกระบวนการบำบัดรักษา ไม่ใช่ปัญหาที่เกิดจากการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและสภาพสังคม หากนำหลักการบังคับบำบัดรักษา ประกอบกับแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามหลักการทางสาธารณสุขที่มองว่าผู้แสพคือผู้ป่วยที่ต้องบำบัดรักษา และหลักการเบี่ยงเบนผู้แสพออกจากกระบวนการยุติธรรมทั่วไปมาเข้าสู่การบำบัดรักษาเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้แสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด อาจทำให้ผู้แสพจำนวนมากได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และลดการเกิดอาชญากรรมได้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) แผนปฏิบัติการป้องกัน ปรามปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ และนโยบายของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แห่งสหประชาชาติ ที่ล้วนมีเป้าหมายการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและสภาพสังคม

เนื่องจากการจะนำตัวผู้แสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาได้นั้นต้องเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องนำตัวผู้แสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดได้ ดังนั้นการนำหลักการบังคับบำบัดรักษาเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้แสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดอาจจะต้องบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือให้แก่เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องและส่งผลให้ผู้แสพจำนวนมากได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาเหมือนกับสถิติในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๔๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๔ การนำหลักการบังคับบำบัดรักษามาเป็นแนวคิดในการบัญญัติเป็นกฎหมายยังเป็นการสอดคล้องกับแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๖๙) ในเรื่องการมีกฎหมายดี (จำเป็น ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของสังคม) เพื่อให้เกิดการพิจารณาทบทวน แก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัยและนำไปสู่การมีกลไกในการออกกฎหมายเป็นกฎหมายที่ดี มุ่งเน้นความสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎหมายและประโยชน์สาธารณะ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเหมาะสม สะดวก รวดเร็ว และสอดคล้องกับบริบทของสังคม

นอกจากนี้การนำหลักการบังคับบำบัดรักษามาเป็นแนวคิดในการบัญญัติเป็นกฎหมายเป็นการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกตามหลักนิติธรรมและไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ดังนั้นการนำหลักการบังคับบำบัดรักษามาเป็นแนวคิดในการบัญญัติเป็นกฎหมายดังกล่าวจึงไม่เป็นการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

๖. สรุปและข้อเสนอแนะ

๖.๑ สรุป

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๖๕ และมาตรา ๑๖๖ และมาตรา ๑๖๘ กำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษาของผู้เสพที่ถูกจับหรือที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้นต้องเป็นการที่ผู้เสพยาสมัครใจเข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษา และไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม ส่วนผู้เสพยาที่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่ไม่รุนแรงนั้นไม่อาจเข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษาตามมาตรา ๑๑๔ ได้ จากสถิติในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๗ สำนักงาน ป.ป.ส. จับผู้ต้องหาคดียาเสพติดทั้งหมด ๗๕๖,๔๖๘ ราย แต่ผู้ต้องหาสมัครใจและเจ้าหน้าที่นำส่งเข้าบำบัดรักษาจำนวน ๑๑๑,๐๗๑ ราย และปี พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักงานอัยการสูงสุดฟ้องคดียาเสพติดจำนวน ๒๒๘,๐๓๓ คดี แต่จำเลยสมัครใจและศาลส่งเข้ารับการบำบัดรักษา จำนวน ๑,๐๑๒ ราย ส่วนจำเลยที่ไม่สมัครใจเข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษา แต่ศาลใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือคุ้มครองความประพฤติแทนการลงโทษกับจำเลยผู้เสพ จำนวน ๔,๘๖๔ ราย ทำให้มีผู้เสพเข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษาลดลง และมีผู้เสพยาจำนวนมากที่ไม่ได้เข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษาแต่อยู่ในสังคมและก่ออันตรายแก่ผู้อื่นซึ่งเป็นสาเหตุของอาชญากรรมอื่น ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) แผนปฏิบัติการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ และนโยบายของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แห่งสหประชาชาติ ที่ล้วนมีเป้าหมายการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและสภาพสังคม

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้เสพที่เข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษาโดยใช้หลักการบังคับบำบัดรักษาในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๔๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๔ จากสถิติของสำนักงาน ป.ป.ส. แล้ว พบว่ามีผู้ติดยาเสพติดประมาณ ๒,๘๑๔,๙๔๖ รายและผู้เสพถูกบังคับบำบัดจำนวน ๑,๖๖๙,๘๓๑ ราย ทำให้มีผู้เสพยาจำนวนมากเข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษา อย่างไรก็ตามหลักการบังคับบำบัดรักษาถูกยกเลิกโดยประมวลกฎหมายยาเสพติด และใช้หลักการสมัครใจเข้ารับบำบัดเพื่อให้การบำบัดรักษามีผลสัมฤทธิ์ แต่ผลกลับปรากฏว่า ผู้เสพยาจำนวนมากที่ไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาตามสถิติข้างต้น ทำให้การบำบัดรักษาไม่มีประสิทธิภาพเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า การบังคับบำบัดรักษาไม่ใช่สาเหตุโดยตรงที่ทำให้ผลลัพธ์ของการบำบัดรักษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ และหลักการสมัครใจเข้าบำบัดรักษาก็ไม่ทำให้การบำบัดรักษามีประสิทธิภาพเช่นกัน

ผู้เข้าอบรม ยศก. ๒๐ กลุ่ม ๔ จึงเสนอแนะนวัตกรรมด้วยการนำหลักการบังคับบำบัดรักษาประกอบกับแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามหลักการทางสาธารณสุขที่มองว่าผู้เสพยาเป็นผู้ป่วยที่ต้องบำบัดรักษา และหลักการเบี่ยงเบนผู้เสพออกจากกระบวนการยุติธรรมทั่วไปให้เข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษามาบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่อำนาจการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และเป็นเครื่องมือให้แก่เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องในการนำตัวผู้เสพเข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษา ซึ่งอาจทำให้ผู้เสพยาจำนวนมากได้เข้าสู่อำนาจการบำบัดรักษา และลดการเกิดอาชญากรรมได้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ -

๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๙๐) แผนปฏิบัติการป้องกัน ปรามปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ และนโยบายของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แห่งสหประชาชาติ ที่ล้วนมีเป้าหมายการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและสภาพสังคม และยังสอดคล้องกับแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๖๙) ในเรื่องการมีกฎหมายดี (จำเป็นทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของสังคม) นวัตกรรมดังกล่าวส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกตามหลักนิติธรรมและไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลจึงไม่เป็นหลักกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

๖.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้เข้าอบรม ยชก. ๒๐ กลุ่ม ๔ เสนอนวัตกรรมด้วยการนำหลักการบังคับบำบัดรักษา ประกอบกับแนวทางการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามหลักการทางสาธารณสุขที่มองว่าผู้เสพยาคือผู้ป่วยที่ต้องบำบัดรักษา และหลักการเบี่ยงเบนผู้เสพยาออกจากกระบวนการยุติธรรมทั่วไปให้เข้าสู่การบำบัดรักษามาบัญญัติเป็นกฎหมาย เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และเป็นเครื่องมือให้แก่เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องในการนำตัวผู้เสพยาเข้าสู่การบำบัดรักษาดังกล่าวนั้น ผู้เข้าอบรม ยชก. ๒๐ กลุ่ม ๔ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรแก้ไขประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง จากเดิม ที่บัญญัติว่า

มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา ๑๖๒ หรือมาตรา ๑๖๓ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา ๑๖๔ ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหา หรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป”

แก้ไขโดยนำหลักการบังคับบำบัดรักษา ประกอบกับแนวทางการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามหลักการทางสาธารณสุขที่ และหลักการเบี่ยงเบนผู้เสพยาออกจากกระบวนการยุติธรรมทั่วไปเป็นหลักคิดในการแก้ไข โดยตัดถ้อยคำว่า “ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม” และถ้อยคำว่า “และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา” และเพิ่มเติม ถ้อยคำว่า “และไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่รุนแรง” และ “หรือผู้นั้นสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา” ดังนี้

มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา ๑๖๒ หรือมาตรา ๑๖๓ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา ๑๖๔ ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหา หรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษ

จำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม และไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่รุนแรง หรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา หรือผู้นั้นสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป”

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง ดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้เสพจำนวนมากได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาเหมือนกับสถิติในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๔๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๔ และอาจทำให้ผู้เสพจำนวนมากได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และลดการเกิดอาชญากรรมได้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) แผนปฏิบัติการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปิงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ และนโยบายของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แห่งสหประชาชาติ ที่ล้วนมีเป้าหมายการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและสภาพสังคม และยังสอดคล้องกับแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๙) ในเรื่องการมีกฎหมายดี (จำเป็นทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของสังคม) นวัตกรรมดังกล่าวส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกตามหลักนิติธรรมและไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลจึงไม่เป็นหลักกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

อย่างไรก็ตาม หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง ตามที่เสนอแล้ว ผู้เข้าอบรม ยชก. ๒๐ กลุ่ม ๔ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนี้

๑. เห็นควรทำการศึกษาและวิจัยเพื่อกำหนดประเภทของพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่รุนแรง

๒. เห็นควรทำการศึกษาและวิจัยเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ วรรคสอง และวรรคสาม ให้สอดคล้องกันต่อไป

๓. เห็นควรทำการศึกษาและวิจัยหามาตรการกำหนดแนวทางการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตรวจที่ทำหน้าที่ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง

๔. เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง เป็นการนำตัวผู้เสพเข้าสู่การบำบัดรักษาเท่านั้น เห็นควรศึกษาวิเคราะห์กระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดทั้งกระบวนการและการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดมีประสิทธิภาพต่อไป

๕. เห็นควรศึกษาวิเคราะห์กระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยการกำหนดรูปแบบในการบังคับบำบัดรักษาโดยเฉพาะและหน่วยงานที่รับผิดชอบ อำนาจการควบคุมผู้ติดยาเสพติดที่เข้าบำบัดรักษา

๗. บรรณานุกรม (อ้างอิง)

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการบรรณาธิการหนังสือหลักนิติธรรม. ๒๕๕๘. **หลักนิติธรรม The Rule of Law ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัฐการพิมพ์

สหประชาชาติประเทศไทย. ๒๕๖๕. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ๓ สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชากรทุกช่วงวัย [ออนไลน์] <https://thailand.un.org/th/sdgs/๓> [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. ๒๕๖๖. **แผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๙)** [ออนไลน์] <https://www.oja.go.th/wp-content/uploads/๒๐๒๓/๐๖/MSPlan๔.pdf> [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. ๒๕๖๘. **แผนปฏิบัติการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘** [ออนไลน์] https://www๒.oncb.go.th/Home/PublishingImages/Pages/ONCB_PLAN/Policyactionplan/แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด%๒๐ปี%๒๐๖๘%๒๐v๒.pdf [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. ๒๕๖๕. **นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)** [ออนไลน์] <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/๒๐๒๒/๑๒/nsc-policy-๖๖-๗๐-๑.pdf> [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. ๒๕๖๖. **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)** [ออนไลน์] <https://www.nesdc.go.th/download/document/NSCR/แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ%๒๐พ.ศ.%๒๐๒๕๖๖-๒๕๘๐%๒๐ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม.pdf> [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

สำนักงานอัยการสูงสุด. ๒๕๖๗. **รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖** [ออนไลน์] <https://www๓.ago.go.th/statebook/report๖๖/๒๕๖๖report.pdf> [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๖๓. **เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. และร่างประมวลกฎหมายยาเสพติด (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานกฤษฎีกา. ๒๕๖๗. **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๗** [ออนไลน์]. https://www.soc.go.th/wp-content/uploads/๒๐๒๔/๐๙/Policy_๖๗_th.pdf [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. ๒๕๖๗. จับ "สัตว์แพทย์"
 หลอนยาเสพติดทำร้ายลูก ๔ ขวบ พบอาวุธปืนอีก [ออนไลน์] [https://www.thaipbs.or.th/news/
 content/๓๔๔๖๓๒](https://www.thaipbs.or.th/news/content/๓๔๔๖๓๒) [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

_____” ๒๕๖๗. สุดสะเทือนใจ! พี่แฉ่งจับน้อง เมอาละวาด "ทำร้ายแม่" เจ็บสาหัส
 [ออนไลน์] <https://www.thaipbs.or.th/news/content/๓๓๖๖๔๓> [๘ เมษายน ๒๕๖๘]

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวสุรีย์พร ศรีสุวรรณ
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเพชรบูรณ์ สาขาหล่มสัก
สถานที่ทำงาน	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเพชรบูรณ์ สาขาหล่มสัก ถนนวชิร ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐
โทรศัพท์	๐๙๑ ๔๑๕๑๖๒๒, ๐๕๖ ๗๐๔๙๔๒-๓
โทรสาร	๐ ๕๖๗๐ ๔๙๔๒
E-mail	nuchsuphraise@gmail.com
วุฒิการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประสบการณ์การทำงาน	
ผลงานทางวิชาการ	

ชื่อ – สกุล	นางสาวอรรวี เอื้อสภาพร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกลุ่มงานบังคับคดีล้มละลาย ๒ กองบังคับคดีล้มละลาย ๔
สถานที่ทำงาน	กรมบังคับคดี
โทรศัพท์	๐๒ ๘๘๑ ๔๙๙๙ ต่อ ๔๔๕๐
โทรสาร	-
E-mail	onrawe.e@led.mail.go.th
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประสบการณ์การทำงาน	
ผลงานทางวิชาการ	

ชื่อ – สกุล	นางสาวธนิตา บัวหลวง
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการส่วนติดตามและประเมินผล กองนโยบายและยุทธศาสตร์
สถานที่ทำงาน	กรมสอบสวนคดีพิเศษ
โทรศัพท์	๐๒ ๘๓๑ ๙๘๘๘ ต่อ ๕๑๐๓๙
โทรสาร	-
E-mail	beerthanita297@gmail.com
วุฒิการศึกษา	เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประสบการณ์การทำงาน	
ผลงานทางวิชาการ	

ชื่อ - สกุล นายวันชัย เพชรรัตน์
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการส่วนบังคับใช้กฎหมาย สำนักงาน ปปส.ภาค ๙ (จ.สงขลา)
 สำนักงาน ป.ป.ส.
สถานที่ทำงาน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค ๙
โทรศัพท์ ๐๘๖ ๔๘๙๑๕๘๒
โทรสาร -
E-mail wphetchrat@gmail.com
วุฒิการศึกษา รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 เนติบัณฑิตไทย
 ประกาศนียบัตรวิชาความรู้ ความ สภานายความ
 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์การทำงาน หัวหน้าชุดปราบปรามยาเสพติด ๕๒ ส่วนปฏิบัติการข่าวและปราบปราม
 ยาเสพติด ๕ สำนักปราบปรามยาเสพติด ป.ป.ส.
 ผอ.ส่วนบังคับใช้กฎหมาย ปปส.ภาค ๙
ผลงานทางวิชาการ

ชื่อ – สกุล	นายนิตินันท์ บุรณะเจริญรักษ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
สถานที่ทำงาน	สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา ๑ สำนักงานคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด (อาคารถนนรัชดาภิเษก)
โทรศัพท์	๐๒ ๕๑๕ ๔๒๒๓, ๔๒๒๗
โทรสาร	๐๒ ๕๑๕ ๔๒๒๘
E-mail	nitinantattorney@hotmail.com
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง เนติบัณฑิตไทย ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ สภานายความ ประกาศนียบัตรโครงการอบรมกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญา ชั้นสูง สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์การทำงาน

แก้ต่างคดีอาญาให้กับอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, อดีตประธานคณะกรรมการ ป.ป.ช., อดีตกรรมการ ป.ป.ช., อดีตประธานคณะกรรมการอัยการ, อดีตกรรมการ ป.ป.ท., อดีตเลขาธิการธรรมาภิบาล, ผู้แทนราษฎร, อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทย, อดีตอธิบดีกรมการปกครอง, อดีตอธิบดีกรมที่ดิน, กรมทางหลวงชนบท, อดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ, ข้าราชการอัยการ, ข้าราชการตำรวจ, อดีตผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่สำนักกฎหมาย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, กรรมการแพทยสภา และกรรมการ กสทช. ที่ถูกฟ้องเพราะปฏิบัติตามหน้าที่

ผลงานทางวิชาการ

นิตินันท์ บุรณะเจริญรักษ์. “หลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลกับความรับผิดของผู้ถือหุ้น.” วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์ ๒, ๑ (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๕๖): ๑๒๔-๑๔๖.

หม่อมหลวงศุภกิตต์ จรุงโรจน์ และนิตินันท์ บุรณะเจริญรักษ์. “การตกลงสมคบกันระหว่างบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.” วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์ ๘, ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๒): ๑๗-๓๖.

ชื่อ - สกุล พันตำรวจโท ยุทธนา สร้อยระย้า
 ตำแหน่งปัจจุบัน สารวัตรใหญ่สถานีตำรวจภูธรไธเสทอน จังหวัดเพชรบุรี
 สถานที่ทำงาน สถานีตำรวจภูธรไธเสทอน จังหวัดเพชรบุรี
 โทรศัพท์ ๐๘๔ ๕๒๖๑๙๖๔
 โทรสาร -
 E-mail yut4157@gmail.com
 วุฒิการศึกษา รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่นที่ ๕๗
 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 ประสบการณ์การทำงาน
 พ.ศ.๒๕๕๐ เคยได้รับประกาศยกย่องชมเชย เป็นพนักงานสอบสวนผู้รวบรวม
 พยานหลักฐานสามารถจับกุมตัวคนร้ายคดีสำคัญได้ภายใน ๑ วันหลังเกิดเหตุ
 พ.ศ.๒๕๕๕ เคยได้รับประกาศนียบัตร เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านป้องกัน
 ปราบปรามและด้านสืบสวนคดีเด่น
 พ.ศ.๒๕๖๖ เป็นคณะทำงานด้านการสืบสวนคดีแอมโซยาไนด์
 ผลงานทางวิชาการ

ชื่อ – สกุล	นางณัฐพร พันชีวงษ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้าพนักงานตรวจสอบทรัพย์สินชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน	สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดลพบุรี
โทรศัพท์	๐๙๒ ๔๖๖๖๑๙๔
โทรสาร	-
E-mail	mangpor_naka@hotmail.com
วุฒิการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต(สถิติ) สถาบันราชภัฏเทพสตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (วัฒนธรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ประสบการณ์การทำงาน	
ผลงานทางวิชาการ	

ชื่อ - สกุล	นายชนะเดช ทัพประพันธ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการส่วนกฎหมาย กองกฎหมายและคดี
สถานที่ทำงาน	สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
โทรศัพท์	๐๘๙ ๖๐๒๓๑๔๙
โทรสาร	๐๒ ๑๔๓๙๗๖๓
E-mail	supersafemet@hotmail.com
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์การทำงาน	
ผลงานทางวิชาการ	

ชื่อ - สกุล	นายศรัลภ์ โคตะสินธ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	นิติกรชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
โทรศัพท์	๐๒ ๑๔๑ ๖๗๖๗
โทรสาร	๐๒ ๑๔๓ ๘๐๑๓
E-mail	saran.co@mdes.go.th
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์การทำงาน	
ผลงานทางวิชาการ	

ชื่อ – สกุล ผศ. ดร. สันทฤกษ์ณ์ บุญช่วย
 ตำแหน่งปัจจุบัน รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
 สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
 โทรศัพท์ ๐๖๑ ๙๖๙๗๙๑๖
 โทรสาร -
 E-mail thodsaponboonchuay@hotmail.com
 วุฒิการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมือง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประสบการณ์การทำงาน

รับราชการสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานกฤษฎีกา ทำเนียบ
 รัฐบาล (ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการ รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี)
 อาจารย์พิเศษ ราชวิทยาลัยอาชีวศึกษาชั้นสูง หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

สันทฤกษ์ณ์ บุญช่วย. (๒๕๖๗, มกราคม - ธันวาคม). การศึกษาเปรียบเทียบ
 ผลการดำเนินงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ กับขนาด
 เล็กในการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน. วารสารมนุษยศาสตร์และ
 สังคมศาสตร์ นายเรืออากาศ, หน้า ๓๒ - ๔๘.

สันทฤกษ์ณ์ บุญช่วย. (๒๕๖๕, กรกฎาคม - ธันวาคม). ทูทางสังคมของ
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน.
 วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์, ปีที่ ๘, (ฉบับที่ ๒). หน้า
 ๑๓๖ - ๑๕๔.

สันทฤกษ์ณ์ บุญช่วย และจตุพร ชีราภรณ์. (๒๕๖๔, พฤษภาคม -
 สิงหาคม). ปีที่ ๑๔ (ฉบับที่ ๒). เรือนจำเฉพาะทางการท่องเที่ยว: ความ
 เชื่อมโยงของเรือนจำกับสังคม. วารสารกระบวนการยุติธรรม, หน้า ๙๙ -
 ๑๑๔.